

Sezai Karakoç ve Bir Medeniyet Algısı: Yitik Cennet

Sezai Karakoç and a Perception of Civilization: Lost Paradise

ÖZET

Sezai Karakoç, Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olmakla birlikte, derin düşünceleri ve toplumsal meselelere duyarlılığıyla da tanınan bir şair ve fikir adamıdır. Özellikle İslam medeniyeti ve Türk-İslam sentezi üzerine yaptığı çalışmalarla dikkat çeken Karakoç, medeniyet kavramını kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Karakoç'a göre medeniyet, sadece maddi gelişmişlikten ibaret değildir. O, medeniyetin temelini ahlaki değerler, maneviyat ve kültürel zenginlik üzerine kurar. Batı merkezli modernleşme anlayışını eleştiren şair, medeniyetin kendi köklerine dönerek yeniden inşa edilebileceğine inanır. Karakoç'un medeniyet anlayışı, köklü bir geçmişe sahip olan Türk-İslam sentezini yeniden yorumlayarak günümüzdeki birçok tartışmaya ışık tutmaktadır. Özellikle İslam medeniyetinin evrensel değerlerini ve Batı merkezli modernleşmenin getirdiği sorunları ele alarak, alternatif bir medeniyet vizyonu sunmuştur. Karakoç'un bu düşünceleri, günümüzde de farklı alanlarda yankı bulmaktadır. Bu çalışmanın amacı; Karakoç'un yitik cennet olarak ortaya koyduğu medeniyet algısını incelemek, bu doğrultuda başta Yitik Cennet kitabında olmak üzere çeşitli kitaplarını ve Masal şiirini bir bütün olarak ele almaktır.

Anahtar Kelimeler: Sezai Karakoç, Yitik Cennet, Medeniyet, Masal Şiiri

ABSTRACT

Sezai Karakoç is one of the important names in Turkish literature, as well as a poet and intellectual known for his deep thoughts and sensitivity to social issues. Karakoç, who draws attention especially with his studies on Islamic civilization and Turkish-Islamic synthesis, has comprehensively addressed the concept of civilization. According to Karakoç, civilization is not only about material development. He establishes the foundation of civilization on moral values, spirituality and cultural richness. Criticizing the Western-centered understanding of modernization, the poet believes that civilization can be rebuilt by returning to our own roots. Karakoç's understanding of civilization sheds light on many discussions today by reinterpreting the Turkish-Islamic synthesis, which has a deep-rooted past. He has presented an alternative vision of civilization, especially by addressing the universal values of Islamic civilization and the problems brought by Western-centered modernization. These thoughts of Karakoç still find echoes in different areas today. The purpose of this study is to examine Karakoç's perception of civilization as a lost paradise, and in this direction, he examines his various books, especially his book Lost Paradise, and his poem Masal as a whole.

Keywords: Sezai Karakoç, Lost Paradise, Civilization, Fairytale Poetry

GİRİŞ

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin ve ikinci yeni akımının çok önemli kilometre taşlarından olan Sezai Karakoç, aynı zamanda düşünce dünyasıyla da pek çok şair ve yazarın ufkunu açmıştır. Sezai Karakoç hem şiirleriyle edebiyat dünyasını hem de yazdığı yazılarla günümüz muhafazakâr aydın olarak tanımlanabilecek bir kesimin düşünce dünyasını derinden etkilemiştir. Karakoç'un kitaplarında ve diğer farklı platformlarda yayınlanmış yazılarında öne çıkan kavramlar arasında yer alan medeniyet kavramı oldukça önemlidir. Karakoç bu kavramı "*Yitik Cennet*" olarak adlandırmıştır. Yitik Cennet ifadesinin bir zamanlar var olan ancak bugün sadece izleri olan, diğer bir ifadeyle kaybolan bir medeniyeti ifade ettiği görülmektedir. Karakoç doğu toplumlarına dayatılan medeniyet algısını reddetmiş ve doğu toplumlarının yitik cennet diye adlandırdığı medeniyetin çocukları olduğunu söylemiştir. Onun ifade ettiği medeniyet algısı bütüncül, kuşatıcı, tarihi, kültürel bir medeniyettir. Farklı yazılarında açıkladığı medeniyet düşüncesinin oldukça kapsamlı ve siyasal ve toplumsal bir çerçeveyi kapsadığı görülmektedir. Birçok kitabında yer verdiği geçmişte var olan bu medeniyet düşüncesini "*Yitik Cennet*" kitabında daha derin bir şekilde ele almıştır. Bu konuda Batı ile derin bir hesaplaşmaya giren yazar bütün kitaplarında *Diriliş* fikrini savunmuştur. Bu düşüncesini *Yitik Cennet* adlı eserinin daha başında söyler: "*Âdem ile Havva'nın Cennette öncesiz sonrasızmışçasına mutlu bir hayatı yaşadıkları zaman gibiydi hayatımız Batı'nın soluğu bize gelmeden önce*" (Karakoç, 2011: 7). Bir medeniyetin varlığını uzun süreli devam ettirebilmesi için inançla perçinlenmesi ve kaynaşması gerektiğine inanmaktadır. Karakoç Osmanlı Devleti'nin yıkılışı sürecinde sürekli olarak hezimete uğrayan bir Türk-İslam Medeniyeti modelini görmektedir. Kaybedilen medeniyeti Yitik Cennet olarak adlandırarak günümüzdeki inananlara bir

Aysel Arslan

How to Cite This Article
Arslan, A. (2025). "Sezai Karakoç ve Bir Medeniyet Algısı: Yitik Cennet", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 11(1): 209-215. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14751578>

Arrival: 07 December 2024
Published: 30 January 2025

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Sivas, Türkiye.

çağrı yaparak bu kaybedilen yeniden bulunabilmesi için sürekli olarak Diriliş ruhunun oluşturulması gerekliliği üzerine bir çağrı yapmaktadır.

Karakoç, İslam Medeniyeti ile hemhal olmuş Türk Medeniyetinin yeniden uyanmasının ve dirilişinin gerçekleşmesinin ancak İslam'a sarılmakla gerçekleşebileceğini savunmuştur. Batı'nın tüm dünyayı egemenliği altına almasını ise şöyle yorumlar: *"Batı'nın tam batmaya yüz tuttuğu anda ona döndük. Daha doğrusu tam onun bize dönme umudunun başladığı ve kurtuluşunu kendi dışında, en çok da doğuda arama niyetinin ilk belli belirsiz işaretlerini verdiği anda."* (Karakoç, 1978: 76). Karakoç, batı medeniyetinin en başından itibaren bir zulüm medeniyeti olduğunu ifade etmektedir. Bu zulüm medeniyetinin bugün de bugün de tüm vahşiliğiyle tüm dünyada hüküm sürmeye çalıştığını söylemektedir. Ancak bu devranın böyle gitmeyeceğine ilişkin derin bir inancının olduğu görülmektedir. Karakoç, zulüm medeniyetinin artık onunda süresinin dolduğunu belirtmektedir. Bunun için aslında çok bir çabaya gerek olmadığını çünkü karşı tarafı yok etmek üzerine kurulan batı medeniyetinin kendi kendini yok ettiğini şu sözlerle dile getirmektedir: *"Tarihte ilk defa olarak bir medeniyet intihar ediyor. Bu, ne şundan ne bundan, yine Batı Medeniyetinin karakterindedir. Batı Medeniyeti, bir Tehlike Medeniyetidir çünkü. Öbür medeniyetlerde tehlike hep dışta olduğu halde, Batı Medeniyetinde tehlike içtedir. Tehlike, her medeniyet için bir korku iken, Batı Medeniyeti için bir yaşayış sebebi, bir nev'i ruhi yiyecektir. Adeta o olmazsa yaşayamaz. Onunla yasıyor ama gün geçtikçe zehirleniyor"* (Karakoç, 1979a: 56).

Karakoç, yaşadığımız çağda İslam dünyasının güçsüzlüğünün sorumlusu olarak batı medeniyetini sorumlu tutmaz. Eğer ortada bir zulüm varsa bunun müsebbibinin Müslümanlar olduğunu şu şekilde dile getirmektedir: *"Bugünkü İslam dünyasının kötü durumundan bazılarının iddia ettiği gibi İslam değil, bizzat o İslam'ı ruhlarında tutamayan Müslümanlar sorumludur"* (Karakoç, 1978: 82). Yine bu düşüncesini *"Dün, probleme çare bulamayışımızın sebebi, sarsıntıyı bir medeniyet sarsıntısı olarak değil de, bir devlet sarsıntısı şeklinde anlamamız, yorumlamamız ve değerlendirmemizdir. Belki bizi bu yanılmaya sürükleyen şey, devletimizin aynı zamanda medeniyet devleti oluşuydu"* (Karakoç, 1979b: 95) ifadeleriyle söylemiştir. Karakoç, İslam Medeniyetinin bu kötü durumunu vurgulamakla birlikte yine de Müslümanlardan umudunu kesmemektedir. İslam Medeniyetinin kendi içinde ve kendine özgü süreçler sonucunda bir Rönesans geçirerek yeniden dirileceğine inanmaktadır: *"Kurtuluş, ya da diriliş mümkün değil midir? Şartlar ne denli ağır olursa olsun böylesine bir umutsuzluğa kapılmak doğru değildir. Her güçlükten eninde sonunda kurtulmayı bilmiş ülkeler ve milletler olmuştur. Kahraman böyle durumlarda ortaya çıkarır. Kurtulacak toplum mutlaka kahramanlarını ortaya çıkaracaktır"* (Karakoç, 1979b: 100). Karakoç, yaşanan dünyadaki gidişatı ve eninde sonunda yaşananlara karşı bir duruşun ortaya çıkacağını ve bunun sonucunda da Diriliş fikri çerçevesinde yeniden doğacak İslam Medeniyeti için çok beklenilmeyeceğini şu sözlerle ifade etmektedir: *"Yüzyıllardır ölüm sularında ruhu çırpınan İslam dünyası, dirilişin, ilk şartlarını zorlamaktadır bugün. Yeniden-doğuşun fecri zorlanmaktadır. Geceye, Avrupa'dan üzerimize çökmüş olan kâbus gecesine, hakikat dinamiti fitilini bırakmak üzeredir. Ruhun şimşeği, bu geceyi şerha şerha yaracaktır, layık olunduğu an."* (Karakoç, 1979b: 108).

Yitik Cennet ve Hz. Âdem

Yitik Cennet kitabına Hz. Âdem ile başlar Karakoç, insanlığın tarihinin de onunla başlaması gibi. Ve ilk insanla birlikte bir medeniyet algısı yerleştirir hafızalarımıza. Karakoç, bu kitapta anlattığı peygamberlerin yaşamlarıyla paralel giden bir medeniyet sürecini de anlatmıştır. İçi içe sorularla örülü bir kitaptır elimizdeki. Hz. Âdem varlığın özüdür ve topraktır. Bu kitapta da toprağı temsil etmektedir. Bu Karakoç tarafından bilinçli yapılmış bir seçimdir. İlk insanın şeytanla karşılaşması için *"Şeytan içerden mi gelmişti, dışardan mı? Bence daha önemlisi dışardan gelen şeytanın çağrısını dinleyen bir kulağın hemen içerde hazır oluşuydu. Doğruluk, güzellik, iyilik ideasına kontrpuan olarak"* (Karakoç, 2011: 8) yorumunda bulunmuştur. Bu yorumuyla şunu da algılayabiliriz: Bir medeniyetin yıkılmasında ki, bu Cennet Medeniyeti bile olabilir, dışardan gelen sesler elbette insanın aklını çelidiricidir. Ancak içerde de bu sesleri dinlemeye hazır kulakların olduğunu göstermesi bakımından çok önemlidir. İçerde bu talep olmasaydı şeytan asla içeri giremezdi. Ama aynı zamanda bu karşılaşmanın da eninde sonunda olacağını bilmek gerekmektedir. Çünkü insanın kaderinde şeytanla karşılaşmak ve mücadele etmek vardır. Önemli olan bu mücadelede güçlü olmaktır. *"Şeytansız insan (Âdem) düşünülemediği gibi (düşünülürse o insandan ne eser kalır) başka uygarlıkların soluğuyla karşılaşmayan bir uygarlık da düşünülemez. Güçlü uygarlığın, Âdem'in şeytanla karşılaşması, yenilir gibi olup düşmesi, sonra tövbe yolunu bulup tekrar güçlenmesi gibi, başka uygarlıklarla büyük ve köklü karşılaşmalar yapması gereklidir"* (Karakoç, 2011: 10). Karakoç cennetten düşüşü anlatır yine ve bu düşüşü yaşamının aslında bir erdem olduğunu belirtir. *"Ah! Düşüşsüz insan! Benden övgü bekleme. Düşüşün tadını almayan insan! Senin, yücelerin serinliğinden, arılığından ne haberin vardır? Ruh gecesinin yedi katlı karanlığına batmamış yürek! Sana ışıklar ve aydınlıklar ne der? Ey zindanda bir gece geçirmemiş dost, güneşe doğru çılgın koşuyu yapacak"*

çocuk olabilir misin? Ey yükseklerden büyük seslerle düşen su, bu yalçın kayalara bir şelale borçlu olduğunu biliyor musun? Sessiz ve dilsiz duran mezar taşı! Kitabındaki çizgiler, iniş ve çıkışı derinleştikçe seni tarihin içine yerleştirir farkında mısın?” (Karakoç, 2011: 10). Yine hemen medeniyetle bağlantısını da kurar bu düşüşün bir paralellikle, *“Düşmemiş medeniyet var mı? Olsaydı ne değeri olurdu? Önemli olan bir medeniyetin düşmeşi değil, düşüşü dirilmesiz ölüme dönüşmeden doğrulmasını bilmesidir”* (Karakoç, 2011: 11). Yılan kavramı da önemlidir yazar için. Cennetin kapısında bekleyen yılanı ve Âdem’i kandıran, yine insanın ruhuyla özdeşleştirir ve *“İnsan ruhunun yılanları vardır; uygarlıkların çökmesi için bekler dururlar sınırlarda. İki uygarlık bir araya geldi mi hemen köprü durumunu alırlar”* (Karakoç, 2011: 13) diyerek anlatır. Ve cennetin kaybedilmesine sebep gösterilen hatta pek çok medeniyette bu yüzden kadınların lanetli olduğuna hükmedilmesine sebep olan Hz. Havva. Karakoç cesurca sorar: *“Havva bir imaj mı bu macerada?”* (Karakoç, 2011: 15). Neyi kast eder bu sorusuyla? Zaten her şeyin kesinleşmiş bir kararla zaten olacağını mı, yoksa Havva zaten Âdem midir? Çünkü, Havva Adem’den bir parça olarak yaratılmıştı ve bu bağlamda zaten onun uzantısıydı. Birçok kutsal metinde yer alan ifadelere göre Havva ve Adem yaratılmadan çok önce onlar için çizilen bir kaderi yaşamaları gerekiyordu. *“Âdem’in Âdem, Cennetin Cennet olabilmesi için ilk adımdı Havva’nın gelişi... Cenneti, bulmak için yitirmek gerekiyordu”* (Karakoç, 2011: 17).

Karakoç cennet hayatını masumca yaşanan bir çocukluğa benzeterek *“Medeniyetler de böyle saf ve masum çocukluk ve Cennet hayatını yaşarlar, sonra bir nevi dişilerini doğururlar, sonra onunla olan diyalogdan dışa açılış, öbür medeniyetlerle boy ölçüşme başlar. Bu öylesine çetin bir sınavdır ki, bunu başaramayan medeniyetler, kaçınılmaz düşüşe uğrarlar, tarihin dehlizine, bodrumuna gömülürler, ama bu imtihandan başarıyla çıkıp kendi olgunluğunu bütünleyenler, tekrar Cenneti bulmuşçasına kurtuluşa ererler. Aşağıları aşağısından yücelerin yücesine yükselirler yeniden”* (Karakoç, 2011: 18). Yasak yemiş ve dünyaya gönderilen insanoğlu. Karakoç’un kitabında yasaklanan yiyecek buğday olarak geçmektedir. İnsanoğlu kaderini yaşayabilmek ve yeryüzü halifeliğini yapabilmek için yiyecekti yasak buğdayı. Bu onun kaderiydi. Nasıl ki Cennet çocukluk olarak tasvir ediliyordu. Çocukluk çağının geçeceği biliniyordu. Yani bir diğer ifadeyle her çocuk bir gün büyüyerek gerçeklerle yüz yüze gelmektedir. Karakoç kitabında bunu *“Buğday, öyle bir düğümdü ki, açıldığında Cennet’le Âdem arasına bir perde gerilecekti. Âdem için hayat, “oluş” olmaktan çıkacak “varoluş” olacaktı. Ebedilikten bir parça olan Âdem’in hayatına, buğday, faniliğin mayasını katıyor, böylece ebedilikle faniliğin karşılaşmasından insanlığın varoluş dramı doğuyordu”* (Karakoç, 2011: 21) sözleriyle ifade etmiştir. Buğday tanesi, medeniyetler için de varoluş mücadelesinin sembolü olarak kabul edilmektedir. Çünkü kurulan bir medeniyetin devamını sağlamak ve çağlar boyunca korumak kurmaktan çok daha zordur. Kurulurken herkes bu süreci destekler ama artık kurulma mücadelesi geçtikten sonra işler rayına oturunca hem içerden hem dışardan olumlu/olumsuz sesler yükselmeye başlar. Aslında bir medeniyetin varlığını devam ettirebilmesi olumsuz seslerle baş edebildiği ölçüde mümkün olmaktadır: *“Bu açıdan bakılınca buğday, bir düş gibi başlayan medeniyetin realitelerle karşılaşmasının ve varoluş savaşına girişmesinin sembolü oluyor”* (Karakoç, 2011: 23).

Toprak insanoğlunun hammaddesidir. Tüm insanlığın atası Hz. Âdem’in yaratılışındaki özdür. Topraktan yaratılan Hz. Âdem varlığının özü olan toprağın kucağına görünüşte işlediği suçtan ötürü atılmıştır: *“Çocuk da bir suç işledi mi annesinin kucağına atılmaz mı? Hatta, annesine karşı bile annesine sığınır çocuk. Medeniyetler, kültürler, iman gerçekleşmesinden doğma tarih doğrultuları da kimi zaman bir sürçme, bir saplanma halinde kendi unsurlarına dönüp, kendi malzemelerinden ibaretmişçesine bir sıkıntı içine düşerler”* (Karakoç, 2011: 25). Dünya hayatı da insanoğlu için Hz. Âdem’in şahsında aslında olgunlaşma sürecinin başlangıcıdır. İnsanoğlu Cennet’ten uzaklaşmış ve elindeki kıymetini ancak ondan kopunca anlamıştır. Cennet’i hatırladıkça ruhunu derin bir özleyiş kaplamıştır. Daha dünyaya atılmadan başlayan sıla hasretiyle tutuşan Hz. Âdem kavuşmanın sevincini de elbette takdir edecektir. Bunu medeniyetler ölçüsünde ele alan Karakoç *“Batan uygarlıklarda da, bu iç özleyiş, Rönesanslarla kendini doğurur. Bir Rönesans isteği, arzusu ruhları sardı mı, artık hiçbir engel o uygarlığın geri gelişini engelleyemez. Diriliş başlayınca ölüm seyirci kalır. Eşya kurallarının tomarı dürülür”* (Karakoç, 2011: 29) sözleriyle anlatmaktadır. İnsanoğlu u çetin yolculuğun sonunda tekrar aslına dönmek ister. İnsan mihraptır ve mihrap da çatışma yeridir. Yani Rahman olanla şeytanın çatışma yeri. Hz. Âdem için tekrar Cennet’e varmak demek nefsini yenmek demektir. Şeytanla denenmiştir ve onun yüzünden kovulduğu vatanına tekrar onu yenerek dönmek istemektedir. Şeytan ateşten yaratılmıştır ve ateş aslında ehil ellerde bir temizlik aracıdır. Şeytan bu bağlamda kirlenmiş insanoğlunun ruhunu temizlemektedir. Medeniyetlerin de zaman zaman ateşte yanmaları kendilerini temizlemeleri için gereklidir. Bu ateşte yanan nesiller o medeniyeti yeniden yüceltecektir. Günümüz İslam Medeniyeti gibi kendini arayan medeniyetler dirilişe inanan nesillerce ihya edilecektir: *“Siz de, bir uygarlığın son çocukları, evet siz de, tekrar o uygarlığı yücelten, en parlak vakitlere eriştiren öze dönerek onu yeniden ihya edebilirsiniz”* (Karakoç, 2011: 32).

Yitik Cennet ve Hz. Nuh

Hız. Nuh her şeyin insanoğlu için iyi gittiği ve insanların bununla beraber yaratıcılarını unuttukları bir dönemde peygamber olmuştur. Yaratan sanki Cennet'in bir kesitini yeryüzüne kondurmuştur ancak insanlar bu güzelliği kendilerinden bilmektedir. Ama bu şekilde düşünen insanoğluna yaklaşan bir gazap yoldadır. Bu gazabın geleceğini ise sadece bir peygamber bilebilir. Peygamberden gelen uyarılara insanoğlu, sanki ömrü bir gün sona ermeyecekmiş ve ebedi bir yaşama sahipmiş gibi kulaklarını tıkamıştır. Yitik Cennet kitabında Hz. Nuh varlığın yapıtaşlarından suyu temsil etmektedir. Hz. Nuh 950 yıl yaşadığı rivayet olunan ve çok az inananı ola bir peygamberdir. İnsanlar ona tüm uyarılarına karşın inanmak istemezler. Kurdukları muhteşem medeniyetlerinin bozulacağını akılları almaz. Dolayısıyla da Hz. Nuh'un tüm çağrılarını dağlara taşlara yapılmış gibi onlara ulaşmaz. İnsanoğlunun kurduğu medeniyetin kör alıcısı olduğu, asla yıkılmayacağına inandığı zamanlar vardır. Günümüzdeki Batı medeniyeti buna en iyi örnektir. Doğu toplumlarına bakıldığında Osmanlı Devleti'nin durumu buna en iyi örnektir. Osmanlı Devleti'nin çok güçlü bir geçmişi olması nedeniyle o kadar kendilerine güveniyorlardı ki içten içe yaklaşmakta olan Batı tehlikesini göremediler. Altlarına açılan kocaman kuyuları ancak içine düştükten sonra fark edebildiler. Karakoç medeniyetlerin bu durumu için *"Medeniyetler de artık ebedi leşmişçesine bir güvenle toplumda sürüp gittikleri sırada geleceğin ilk filizleri doğmağa başlar. Nice yüksek duygu, fedakârlık, aşk ve erdemle ayakta duran medeniyet, yavaş yavaş bu yüce duygu ve eylemler kabuk bağlayınca, ölümcül tehlikenin önüne birdenbire gelir"* diyerek anlatmaktadır (Karakoç, 2011: 36). Karakoç, *"Ey inanmış kişi! Korkma! Bütün insanlık inkâr ve sapıklık batağına gömülse de senin için nurlu bir iz vardır. Hazreti Nuh'un izi. Ve bu iz seni Kurtarıcı Gemi'ye götürecektir* sözleriyle hem inanç boyutunda hem de medeniyet boyutunda bir kurtuluşun var olduğunu müjdelemektedir (Karakoç, 2011: 37). Burada asıl olanın çoğunluk değil doğruluk olduğuna da vurgu yapılmaktadır. Ayrıca *"Korkma"* diyerek her türlü engel karşısında hem birey hem de diriliş medeniyetine inanan toplum olarak eninde sonunda kurtarıcı gemiye ulaşılacağını söylemektedir. Medeniyetler zor günler geçirirken az da olsa inanan insanların onları tekrar kurtaracağına inanılmaktadır: *"Su bir kere, Peygamber Nuh'un buyruğunda isyan bayrağını açtı ve insanı gerçeği hatırlasın diye boğulma şokuna kadar götürdü"* (Karakoç, 1979a: 22). Karakoç su ile burada azmış bir toplumu adeta tekrar özüne çevirmek için bir tedavi uygulandığını, medeniyetin şoklandığını anlatmaktadır: *"Nuh'un Gemisi, bir nevi yeniden doğuşun, Rönesans'ın sembolüdür batmaya yüz tutmuş uygarlıklar için. Evet, nasıl her cins hayvandan bir çift alındıysa gemiye, aynı şekilde bir medeniyetin özelliklerini taşıyan her kök duygu, düşünce ve inançtan tohumlar bir "Diriliş Merkezi'nde derlenip toparlanacak ve oradan yeniden hayata aşkla, inançla ve umutla doğacaktır"* (Karakoç, 2011: 38). Tufan geldiği zaman inanan insanlar suyun imtihanına boyun eğerek gemiye bindiler ve tedbirlerini aldılar. Bu her cins hayvan neslinin korunması için gemiye alınması gibi bir tedbirdir. Medeniyetler de yok olmamak için tufanlar geçirirken kendilerini oluşturan dokuların yok olmaması için onları bir araya toplayarak ve medeniyetin devamına inanan insanlarla yola devam ederek diriliş hamlesini gerçekleştirmelidirler.

Toprak nasıl ki varlığın ilk sebebiyse su da devam sebebi olarak düşünülmelidir: *"Bir medeniyet de doğar, gelişir, başlangıçta bir tek problemi vardır: Var olmak problemi. Fakat sonradan buna sürebilme, devam edebilme eklenir. Zaman unsurunun, tarih faktörünün çıkageldiği görülür"* (Karakoç, 2011: 42). Her medeniyetin zamanla yaşadığı en büyük sorundur varlığını devam ettirebilmek. Bu sorunu aşıp aşmaması kendi varlığını sürdürdüğü yolda karşılaştığı medeniyetlerle yaptığı savaşı ne ölçüde kazandığıyla doğrudan bağlantılıdır. Zaman en büyük düşmandır bir yerde çünkü medeniyeti kuran fikir ve ruh yapısı gittikçe o ilk yakıcı ateşten gittikçe uzaklaşmaktadır. Bu durum ilk başlarda oldukça korumacı olan medeniyetleri dışa karşı daha açık hale getirmektedir. Yaşanılan bu hali bireyselleştirmek de mümkündür. Kişi çocukluktan çıkınca ilk gençlik yıllarında bir değişim yaşar. Belki tufan bu değişim dönemini karşılar. Eğer bu dönemde yere sağlam basabilirse insan tufan geçince kişiliği tam olarak oturmaktadır. Yok yapamazsa tufanın içinde kaybolur ve kimliğini bir daha doğru olarak kurabilmesi çok zordur. Bu aynı zamanda bir zaman sınavıdır da. Çünkü yaşanılan bu dönem bir süreci kapsamaktadır. Kişinin yaşadıklarına, içinden yükselen ateşe karşı sabrını ölçmektedir. Nasıl ki gemideki insanlar tufan boyunca gemide hapis kalmış ve bu durumun dışına çıkmak için ellerinden bir şey gelmediğini idrak ederek bu zamanın geçmesini bekletilerse hem medeniyetlerin hem de insanların yaşadıkları kendilerine özgü tufan süreçlerini sabırla geçirmeleri gerekmektedir: *"Yeni hamura maya taşımak. İnsanlığa, insanlık uygarlığına yeni bir maya tutturmak. Tanrı rızasının mayasını aşlamak, yeniden insanın ve insanlığın, gelecek zaman kentlerinin ve medeniyetlerinin kalbine"* (Karakoç, 2011: 51). Dünya yeniden ve saf bir inançla tekrar mayalanmıştı. Gelecekteki kentlerin, medeniyetlerin, kurucuları, insanlığı yeniden yeşertecek bir avuç Âdem'di onlar. İnanan ve inandığı için de başaran. Medeniyet aslında ilk Rönesans'ını geçirmiş sayılırdı ve yenileşerek, yenileyerek aynı zamanda olgunlaşarak yoluna devam etmişlerdi. Diriliş ruhunu taşıyan insanların da tufandan sağ salim çıkmaları için sabırla beklemeleri ve mücadeleyi asla bırakmamaları gerekmektedir.

Yitik Cennet ve Hz. İbrahim

Toprak Hz. Âdem, su Hz. Nuh ve tatbiki ateş Hz. İbrahim olarak Yitik Cennet kitabındaki yerini almıştır. Karakoç Hz. İbrahim'i kitapta bu şekilde özdeşleştirir ve üçüncü basamak olarak medeniyet olgusuyla paralellikler kurmaya devam ederek Hz. İbrahim'i anlatır: *“En büyük sınav. Ateş imtihanı. Ateşle imtihan. Yanıp küle çevrileceğin, yok olacağın yerde var olacaksın. Ateşin bir tarafından girip bir tarafından çıkacaksın sapsağlam olarak. Ateş yakacak bir şey bulamayacak sende: işte İbrahim olmak bu”* (Karakoç, 2011: 54). Şeytanın varlığının özüdür ateş ve dokunamamıştır Hz. İbrahim'e. Çünkü O ateşle hemhal olmuştur ve ateş neyi yakar? Ateş onun için gül bahçesi olmuştur: *“Toplum açısından konuşursak, Nemrut zulüm demek. İbrahim de onun ateşinde yanmayan adalet. Adalet öyle bir altındır ki, zulmün ateşinde ancak tozu toprağı yanar: pası, katışık madenleri erir; o, ateşte saf hale gelir ve ateş söndüğü zaman en halis külçe halinde parlar, zaferini ilan eder”* (Karakoç, 2011: 54). *“Tanrı'nın adalet isteğini yerine getirmek, zulme boyun eğmemekle gerçekleşecektir. Zulme başkaldırmayanlar, razı olanlar, Tanrı'ya başkaldırıyorlar, O'ndan razı olmuyorlar demektir”* (Karakoç, 1978: 167.) Hz. İbrahim zulmün karşısında boyun eğmemesiyle semboldür. Teslimiyetinin mükafatını almıştır. Adalet hiçbir zalimin oyunağı değildir. Ne yapılırsa yapılsın onun altın ışığı er geç parlayacaktır. Madde ile maneviyatın karşılaşmasıdır bu bir bakıma: *“Sen peygamberleri birbirinden ayrı sanma. Aynı dersi okuttular hepsi insanlığa. Ölüm, ateş ve kılıç karşısında aynı ruhtu dimdik ayakta duran ve hakikat sancağını taşıyan. Dimdik okun gidip hedefe varışı: İbrahim sapsağlam bu”* (Karakoç, 2011: 59).

Gelen her peygamber birbirinin tamamlayıcısıdır. Dünyayı daha yaşanılır kılmak ve üstlendikleri ilahi görevi yerine getirmek için mücadele etmişlerdir: *“Kâbe binasını yenileyen, onun damına tevhidin sönmez meşalesini diken Öncü. Her peygamber gibi korku ve muştı kulavuzu. Her peygamber gibi sabır anıtı. Her peygamber gibi rızaya kavuşma yarışının başarılı sona erdiricisi”* (Karakoç, 2011: 60). Babası put yapıcısı olan bir peygamber. Düşünerek varlığı anlayan ve bu yolda her şeye katlanan sabır anıtı: *“Hz. İbrahim, İsmail, bıçak ve kurban. Bunlar bir trajedyanın kahramanları değildir. Bu öykü bir alınyazısı öyküsü değil, bir irade imtihanının, bir gönül imtihanının hikayesidir”* (Karakoç, 2011: 60). Hz. İbrahim'in bir sınavı da oğlu İsmail'in kurban olarak seçilmesidir. Bu sınav öyle bir sınavdır ki her iki tarafın da teslimiyetini gerektirmektedir. Bu teslim oluşlardır ki bıçak İsmail'in boynunu kesmemiştir. Çünkü bıçak kendine mukavemet eden şeyi keser, ipeği kesmez: *“Bıçak ve kurbanın karşılıklı alışverişinden insanın metafizik özgürlüğü doğacaktır. Tarihi ve sosyal özgürlüğü de bundan fişkirabilir ancak”* (Karakoç, 2011: 76). *“Tanrı'ya teslimiyet, bir zaaf değil, müthiş bir güç ve kudrettir. Hiçbir gücün kıramayacağı bir güç, hiçbir egemenliğin yıkamayacağı bir kudret”* (Karakoç, 1978: 167). Teslimiyet ruhun özgürleşmesidir. Medeniyet ise bu ruhun dışı vurumudur. Medeniyetlerde birbirine benzer özellikteki ruhlar bir araya gelerek yeni bir yapı inşa ederler. Teslimiyeti sadece yaratıcısına karşı olan insanların kurduğu bu medeniyetlerin karşısında kim durabilir: *“Tanrı'ya teslim olmak demek, başka hiçbir şeye teslim olmamak demektir. O'na boyun eğmek başka hiçbir şeye boyun eğmemek demektir”* (Karakoç, 1978: 167). Sezai Karakoç tam teslimiyet olduğu zaman insan iradesinin daha güçlü olacağını savunmuştur. Çünkü insan Tanrı'dan başkasına boyun eğmediği sürece hiçbir güç onu yıkamaz. Karakoç bunun medeniyetler için de böyle olduğunu savunmaktadır.

Yitik Cennet, Masal Şiiri

Karakoç, bu yeniden doğuşu ifade eden Diriliş fikrini sadece yazılarında değil şiirlerinde de dile getirmiştir. İncelendiğinde birçok şiirinde bir Doğu-Batı hesaplaşmasının yapıldığı görülmektedir. Masal şiiri Doğu-Batı hesaplaşmasını en belirgin olarak yaptığı şiirlerin başında gelmektedir. Masal, Karakoç'un Doğu'nun Batı karşısında derdini en iyi anlattığı nesre yaklaşan şiirlerinden biridir. Şiire Masal isminin verilmesi ise sanki bu şiirde olağanüstü anlatımların varlığını okuyucuya ön bilgi olarak vermek, Doğu anlatım dilinin varlığını hissettirmektedir. Doğulu bir babayı ve Batı'ya gönderdiği yedi oğlunu anlatır Sezai Karakoç Masal şiirinde;

“Doğuda bir baba vardı

Batı gelmeden önce

Onun oğulları batıya vardı.”

Şiirin ilk kelimesi olan *“Doğu”* kelimesi coğrafi çağrışımlarının yanı sıra birlikte vahyin ışığında doğup gelişen İslam Medeniyeti olarak da ele alınabilir. Doğu'da baba otoriteyi, yani bir nevi devleti temsil eder. Buradan hareketle, *“Doğu'da bir baba”* vardı mısrasındaki *“baba”*, İslami hassasiyetleri nazar-ı dikkate alan bir devlet olarak yorumlanabilir. *“Batı gelmeden önce, O'nun oğulları batıya vardı”* mısrası bir münasebetin başlangıcına işaret etmektedir. Demek ki, ilk aksiyon Doğulu babanın oğullarından gelmiştir. çeşitli fikirlerin sevgiyle önce onlar Batı'ya gitmişler, sonra da Batılılar Doğu'ya gelmişlerdir. Hadiseye tarih penceresinden bakıldığında, şiirin genelinde anlatılanlarla Osmanlı'nın son dönemleri arasında paralellik kurulabilir (Dönmez, 2007: 37).

Masal şiirinde babanın Batı'ya giden bütün oğulları sırasıyla yok olurlar. Birinci oğlu mevki makam, ikinci oğlu güzel kadın, üçüncü oğlu para, dördüncü oğlu bilgi, beşinci ve altıncı oğlu ise batının yaşam tarzı ve kişisel zayıflıkları yok etmiştir. Batı kurduğu tuzaklarla bütün oğulları birer birer yok etmeyi başarmıştır. Bu oğulların her biri Batı'ya giden bir nesil olarak da ele alınabilir. Doğu'dan gelen medeniyet temsilcilerinin nasıl Batı karşısında yenildiğini ortaya koymaktadır. Şiirde her bir oğulla bir kayma noktası işaretlenmiştir. İnsanın zayıf yanları, Batı'nın Doğu insanının ruhuna sızma yolları gösterilmektedir. Şiirde dikkati çeken en önemli şey, doğuda var olan kendine has değerlerden uzaklaşan bütün oğulların kendi medeniyetinden uzaklaşmayı beraberinde getiren bir medeniyet kaymasıyla karşı karşıya kalmalarıdır. Buradan anlaşılıyor ki, Karakoç'a göre; Batı karşısında ayakta kalmanın en temel şartlarından biri, kendi değerlerinden kopmamak ve onlara sıkı sıkıya bağlı kalmaktır” (Dönmez, 2007: 37). Baba şiirde acısından ölür ve sıra artık son oğula gelmiştir, yani yedinci oğula. Bu oğul da aslında Batının kendisini değiştireceğinden korkmaktadır ve Batı'ya varır varmaz hemen bir çukur kazar;

*“Ve başladı oymaya olduğu yeri
Başına toplandı ve baktılar batılılar
O aldırma bakişlara
Kazdı durmadan kazdı
Sonra yarı beline kadar girdi çukura”*

Doğunun son umudu olan yedinci oğul kurtuluş çaresi olarak kendini toprağa gömmekte bulmuştur. İnsan topraktan yaratılmıştır ve aslı olan topraktan medet beklemektedir. Medeniyetler çeşitli simgelerle hayat bulmuştur. Bu çerçeveden bakıldığında toprak Doğu medeniyetinde yaşamın, yeniden dirilişin ve tevazuun simgesidir. Yedinci oğul toprakla buluşarak ilk insan olan Hz. Âdem ile bağ kurmuş ve aynı onun gibi topraktan yeniden yaratılacağına dair inancını dile getirmiştir. Bir başka açıdan bakıldığında ise yedinci oğulda toprağa atılan bütün tohumlar gibi bu tohumun da yeşereceğine dair bir inancın var olduğu görülmektedir. İnsan bir tohumdur ve toprağa atılan tüm tohumlar gibi o da zamanı geldiğinde başını kaldırarak ve yeri yararak topraktan çıkacak ve güçlü bir ağaca dönüşecektir. Bu inancı birey kademesinden başlayarak medeniyet kademesine doğru genişletmek mümkündür.

Karakoç Müslümanların kendi yitirilmiş cennetini tekrar bulabileceğine dair büyük bir umut taşımaktadır. Bu umut İslam Medeniyetinin Diriliş umudur. Bunu yedinci oğulun Batı karşısında eğilmeden dik durabilmeyi başararak göstermektedir. Yedinci oğulun değiştiremesinler diye kendini yarı beline kadar toprağa gömmesi, davası uğrunda nefsi feda edişi de akla getirir. Bir tür kurban oluşturur bu. Kurban sembolünün ise Karakoç'ta çağrışımları oldukça geniştir. Kurban demek Allah'ın takdirine boyun uzatmak demektir. Hakikat medeniyetinin temelinde kurban kanı bulunmaktadır (Dönmez, 2007: 37). Doğu-Batı medeniyetleri arasında yaşanan bu savaşta nasıl ki her oğul bir nesli ifade ediyorsa yedinci oğul da yeniden Diriliş için kurban edilmesi gereken son nesli ifade etmektedir. Zaten İslam Medeniyetinin kök bulduğu doğu için başka da bir şans bulunmamaktadır. Ya bu nesil bu savaşımı verecektir ya da doğu medeniyeti yok olacaktır. Çünkü bu son nesildir. Özlemi çekilen ve hasretle beklenen yedinci oğul Dirilişin habercisidir.

SONUÇ

Karakoç'un gerek şiirlerinde gerekse düz yazılarında her olaya ilk önce medeniyet algısıyla baktığı görülmektedir. Ondaki medeniyet algısı daha çok İslami kaynaklı olup onun özüne inmeyi onu idrak etmeyi ve yaşatmayı ön plana almaktadır. Olayları ve yaşanılanları bu medeniyet algısıyla değerlendirmektedir. Karakoç, Yitik Cennet adlı kitabındaki anlatımıyla ilk insandan başlayarak hem insanlığın aldığı yolu ve geçirdiği medeniyet aşamalarını gözler önüne sermiş hem de paralel olarak medeniyetlerin geçirdiği aşamalarla insanoğlunun geçirdiği aşamaları özdeşleştirmiştir. Ayrıca birey olarak insanı da bu paralellığa katmıştır. İnsanlığın gelişimi, medeniyetlerin gelişimi ve birey olarak insanın gelişimini aynı düşüncede ele alarak birleştirmiştir.

Doğu-Batı medeniyetlerinin karşılaşmasının onun üzerinde çok büyük etkisi vardır ve bu hem düşünce yazılarına hem de şiirlerine yansımıştır. Medeniyetlerin karşılaşması gerektiğine inanır ve bunun kaçınılmaz olduğunu kabul eder ama karşılaşan medeniyetlerin yok olmayacak kadar güçlü olmaları gerektiğini düşünür. Son dönemlerde ise Batı ile karşılaşan Türk-İslam medeniyetinin onun karşısında ezildiğini ve güç kaybettiğini ifade eder ve Diriliş çağrısında bulunur. Bunu Masal şiirinde güçlü bir şekilde dile getirmektedir. Bakıldığında Karakoç hem şiirleriyle hem düz yazılarıyla özelde Müslümanları genelde ise insanlığı kaybettiği Yitik Cennet'ini bulmaya çağırılmaktadır. Bunu yazılarının akılcılığıyla ve şiirinin lirizmiyle insanlara anlatmaya çalışmaktadır. Diriliş fikri onun her zaman savunduğu ve tüm yazılarını belirleyen düşünce

olmuştur. Kalemimi bu düşünce çerçevesinde kullanan Karakoç'un farklı kitap ve şiirleri incelenerek farklı çıkarımlarda bulunulabilir. Bu bağlamda tüm eserlerini bir bütün olarak görmek okuyucularına zengin bir idrak yolu sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Dönmez, A. O. (2007). Yitik Cennet'in ışığında Sezai Karakoç ve "Masal" şiiri. *Yağmur Dergisi*, 37. S.
- Karakoç, S. (1978). *Çağ ve ilham 1*. Diriliş Yayınları.
- Karakoç, S. (1979a). *Dirilişin çevresinde*. Diriliş Yayınları.
- Karakoç, S. (1979b). *Çağ ve ilham 2*. Diriliş Yayınları.
- Karakoç, S. (1986) *Günlük yazılar 4 gün saati*. Diriliş Yayınları.
- Karakoç, S. (2002). *Çıkış yolu 1*. Diriliş Yayınları.
- Karakoç, S. (2011). *Yitik cennet*. Diriliş Yayınları.